

УДК 349.6

Юридичні науки

Цимбаліста Ольга Ігорівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Цымбалистая Ольга Игоревна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Tsymbolista Olha

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Абдюханова Анастасія Ірфанівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Абдюханова Анастасия Ирфановна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Abdyuhanova Anastasia

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Єрмолаєва Тетяна Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри екологічного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Ермолаева Татьяна Викторовна

кандидат юридических наук, доцент кафедры экологического права

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Yermolaeva Tetiana

Candidate of Juridical Sciences, Docent

Yaroslav Mudryi National Law University

**КОДИФІКАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ШЛЯХ
ПРИВЕДЕННЯ ЙОГО У ВІДПОВІДНІСТЬ ДО ВИМОГ ЄС
КОДИФИКАЦИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
КАК СПОСОБ ПРИВЕДЕНИЯ ЕГО В СООТВЕТСТВИЕ К
ТРЕБОВАНИЯМ ЕС
CODIFICATION OF ENVIRONMENTAL LEGISLATION AS A WAY
OF ADAPTING IT TO EU REQUIREMENTS**

Анотація. У статті проаналізовано сучасний стан екологічного законодавства України у період проведення реформування його до вимог міжнародних зобов'язань, взятих на себе Україною, які передбачені, зокрема Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. На прикладі Швеції досліджено можливість здійснення кодифікації нормативно-правової бази екологічного права як способу модернізації та адаптації до права європейських країн. Для здійснення такої мети автори статті розглянули думки науковців щодо прийняття Екологічного кодексу України та зробили висновок про доцільність та ефективність такого способу систематизації та адаптації екологічного законодавства до вимог ЄС як кодифікація.

Ключові слова: кодифікація, адаптація, Екологічний кодекс, право ЄС.

Аннотация. В статье проанализировано современное состояние экологического законодательства Украины в период проведения реформирования его в соответствии с требованиями международных обязательств, взятых на себя Украиной, которые предусмотрены, в частности Соглашением об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом. На примере Швеции исследована возможность осуществления кодификации нормативно-правовой базы экологического права как способа модернизации и адаптации к праву европейских стран. Для

осуществления такой цели авторы статьи рассмотрели научные позиции о принятии Экологического кодекса Украины и сделали вывод о целесообразности и эффективности такого способа систематизации и адаптации экологического законодательства к требованиям ЕС как кодификация.

Ключевые слова: *кодификация, адаптация, Экологический кодекс, право ЕС.*

Summary. *We believe that the current state of environmental legislation of Ukraine during the period of its reform to the requirements of international requires that Ukraine took over, which are provided in Association between Ukraine and the European Union. The example of Sweden explores the possibility of codification relating to the legal framework of environmental law as a means of modernization and adaptation to the law of European countries. To achieve this goal, the authors considered the views of scientists on the adoption of the Ecological Code of Ukraine and concluded that codification is advisable and effective to systematize and adapt environmental legislation to EU requirements.*

Key words: *codification, adaptation, Environmental Code, EU law.*

Актуальність. Україна наразі перебуває на шляху значних законодавчих реформ, оскільки взяті міжнародні зобов'язання з адаптації національного законодавства до законодавства ЄС, передбачають обов'язок парламенту знайти та реалізувати найбільш актуальні та ефективні шляхи вдосконалення та приведення української нормативно-правової бази у відповідність до Європейського права. Метою цієї статті є аналіз стану адаптації екологічного законодавства на даний час та можливості використання кодифікації як найбільш перспективного шляху з урахуванням досвіду держав-членів ЄС.

Виклад основного матеріалу. Преамбулою Конституції України проголошено, що Верховна Рада України від імені Українського народу - громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та прийдешніми поколіннями, керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням, приймає цю Конституцію - Основний Закон України.

Дане положення спрямоване на реалізацію стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському союзі та Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

За оцінками європейських фахівців з екологічного права, станом на сьогодні законодавство ЄС у сфері охорони довкілля є одним з найбільш повних, розроблених, прогресивних і досконалих [1, с. 732]. Крім того, зараз часто вживається новий науковий термін – «європеїзація права довкілля», що розуміється як «сталій, впертий, насичений і широковпливовий», а також «невпинний» прогресивний розвиток, що створює найбільш важливий аспект денационалізації права довкілля, яке само по собі виникло із міжнародного права навколишнього середовища і міжнародного торгового права [2].

У 1998 р. Україна і ЄС уклали Угоду про партнерство та співробітництво, яка була розрахована на 10-річний період. Разом із Планом дій Україна – ЄС (2005–2009 рр.) вони забезпечили політичну, правову та практичну основи для подальшого розвитку стосунків Україна – ЄС.

У 2004 р. було прийнято Закон України, яким затверджено Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, яка визначила, що метою цієї адаптації є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються ЄС до держав, які мають намір вступити до нього. На першому етапі виконання Програми пріоритетними сферами, в яких здійснюється адаптація законодавства України, є охорона здоров'я і життя людей, тварин і рослин, охорона навколишнього середовища [3, с. 356].

З метою підготовки та сприяння набуття чинності Угоди про асоціацію Україною та ЄС був підписаний Порядок денний асоціації Україна – ЄС, який набув чинності 23 листопада 2009 р. [4]. Цим документом передбачається, що в сфері навколишнього природного середовища сторони співпрацюють щодо підготовки до імплементації актів *acquis* ЄС, зазначених у відповідних додатках до Угоди про асоціацію (далі - Угода). Безпосередньо сама Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони була підписана у частині політичних положень 21 березня 2014 р. та у частині торговельно-економічних і галузевих положень 27 червня 2014 р. Угода про асоціацію ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII [5]. Дана Угода містить положення про обов'язок забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до *acquis* ЄС

відповідно до напрямів, визначених у цій Угоді, та забезпечувати ефективно її виконання.

Згідно з Додатком ХХХ до Угоди Україна має адаптувати своє законодавство до 26 директив та 3 регламентів ЄС у таких секторах як:

- **управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики** (Закон України "Про оцінку впливу на довкілля", який враховує вимоги Директиви 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище (кодифікація). З метою імплементації вимог Директиви 2001/42/ЄС Верховною Радою України прийнято 20 березня 2018 року Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», який набув чинності 12 квітня 2018 року та введений в дію 12 жовтня 2018 р.) ,
- **якість атмосферного повітря** (наказ Мінекономрозвитку від 02.10.2018 № 1394 “Про затвердження Технічного регламенту щодо обмеження викидів летких органічних сполук внаслідок використання органічних розчинників у лакофарбових матеріалах для будівель та ремонту колісних транспортних засобів” зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30 жовтня 2018 р. за № 1228/32680),
- **охорона природи** (Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації європейських екологічних норм про охорону середовища рідкісних видів тварин і рослин", метою якого є захист від знищення середовища перебування (зростання) видів тваринного та рослинного світу, занесених до Червоної книги України),
- **промислове забруднення та техногенні загрози** (проект Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення. Наразі ведеться робота над узгодженням термінології для офіційного перекладу Директиви 2010/75/ЄС),

- **зміна клімату та захист озонового шару** (Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року),
- **генетично модифіковані організми** (Законопроект «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» доопрацьовується з урахуванням висновку, підготовленого експертами Представництва Європейського Союзу в Україні) [6].

Вищевказані нормативно-правові акти визначають досить чітку стратегію та політику у сфері забезпечення якісної адаптації екологічного законодавства України до вимог та стандартів Європейського Союзу.

Їх прийняття зумовило модернізацію екологічного законодавства шляхом ухвалення низки законів та підзаконних актів у різних інститутах екологічного права.

Вважаємо, що прийняті нормативно-правові акти відіграють значну роль у приведенні вітчизняного законодавства у відповідність до вимог європейського. Проте, на нашу думку, найбільш доречним та ефективним способом є здійснення кодифікації усього масиву екологічного законодавства.

Зокрема, Гетьман А.П. у своїй праці пропонує систематизувати екологічне законодавство шляхом кодифікації, проте вважає, що Екологічний кодекс, як форма кодифікованого акту, є недоцільним, оскільки він не зможе об'єднати вже існуючі кодекси і закони з причини своєї спорідненості за формою з останніми. Таке об'єднання можливе лише у формі Кодексу законів України про довкілля. Безумовно, воно не буде механічним, а матиме змістовне наповнення принциповими положеннями існуючих кодексів та законів екологічного спрямування та надасть можливість створити єдине законодавче підґрунтя для подальшої законотворчої та правозастосовчої практики [7].

Панченко О.В., Проскура Т.Б. у своїй роботі доводять доцільність проведення кодифікації, а саме те, що Екологічний кодекс матиме серйозні переваги над секторальним екологічним законодавством по ряду причин. По-перше, вбере в себе увесь діючий нормативно-правовий масив екологічного законодавства, систематизує його, ліквідує логічне протиріччя деяких нормативно-правових актів. По-друге, кодекс стане більш доступним для громадян, організацій, органів управління в сфері екології, що буде сприяти правовому вихованню соціальних суб'єктів. По-третє, в єдиному кодексі легше знайти прогалини в праві та виправити їх. Також вищезазначені науковці пропонують два шляхи кодифікації: 1) кодифікація лише некодифікованих законів 2) кодифікація кодифікованих (Земельний, Лісовий, Водний кодекси тощо) та некодифікованих законів [8].

На нашу думку, прийняття Екологічного кодексу має зберегти все позитивне, що напрацьовано в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» як базового, системоутворювального акта екологічного законодавства. Екологічний кодекс має «сприяти кращому структуруванню чинного екологічного законодавства, наданню йому більш логічно завершеної форми, ліквідації повторів, протиріч і неузгодженостей» [9].

Пошук шляхів вдосконалення екологічного законодавства є предметом дослідження багатьох європейських вчених. Як зазначає професор М. Фауер, у багатьох європейських країнах екологічне законодавство спочатку походило з різних частин секторального охоронного законодавства, наприклад водного, земельного, атмосферного повітря. Це призводило до розбіжностей, оскільки природоохоронні положення законодавства могли бути зовсім різні, одночасно процедури ліцензування та встановлення стандартів також дуже відрізнялись. Така ситуація негативно впливала на процес прийняття рішень у сфері охорони навколишнього середовища, зокрема застосування відокремлених та

секторальних частин екологічного законодавства призводило до відсутності координації між різними уповноваженими органами, у результаті чого їх рішення були не узгоджені між собою [10].

Наприклад, Екологічний кодекс Швеції був прийнятий у 1998 р. та набрав чинності 1 січня 1999 року. Він замінив 15 правових актів, основні положення яких були об'єднані в кодексі. Рішення про прийняття Екологічного кодексу було зумовлено тим, що попереднє законодавство було визнано неефективним у вирішенні екологічних проблем, які виникли при забезпеченні сталого розвитку. При розробці Екологічного Кодексу Швеції були поставлені такі завдання, як модернізація та оновлення екологічного законодавства, його систематизація, врахування судової практики та посилення ролі центрального (не місцевого) законодавства. Метою Екологічного кодексу визначено сприяння сталому розвитку, який має забезпечити здорове та неушкоджене навколишнє середовище для сучасного та наступних поколінь. [10].

Висновок. Можна стверджувати, що Україна наразі перебуває у процесі активної діяльності з розробки та прийняття нормативно-правових актів спрямованих на імплементацію норм Європейського Союзу у модернізоване екологічне законодавство України. Ухвалення Екологічного кодексу, як спосіб його вдосконалення, повинно вирішити правові колізії та прогалини у розгалуженій системі екологічного законодавства, а сам документ стане єдиним систематизованим законодавчим комплексом. Прикладом вдалої кодифікації стало прийняття Екологічного Кодексу у країнах Європейського Союзу, зокрема у Швеції. Були вирішені такі завдання, як модернізація та оновлення екологічного законодавства, його систематизація, врахування судової практики та посилення ролі центрального (не місцевого) законодавства.

Література

1. Sands Ph. Principles of international environmental law / Ph. Sands. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 2-d ed. P. 732.
2. Шпарик Н.Я. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. 2015. Вип. 33. С. 212-217.
3. Лозо В.И. Правовые основы экологической стратегии Европейского Союза (Концепция, программное обеспечение, систематизация и комментарий действующего законодательства ЕС) / В.И. Лозо. Х. : Право, 2008. С. 356.
4. 4 Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_990/page_218
5. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Євро - пейсь ким співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40. Ст. 2021.
6. Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.org/yevrointehratsiia/navkolyshnie-seredovyshche>
7. Гетьман А. П. Кодифікація екологічного законодавства в контексті конституційної реформи // Екологічне право України: система та межі правового регулювання: матеріали всеукраїн. наук.-практ. круглого столу, 25 верес. 2015 р., м. Дніпропетровськ, 2015. С. 49–53.
8. Панченко О.В., Проскура Т.Б. Кодифікація екологічного законодавства: світовий досвід та українські перспективи. «Young Scientist». 2017. № 3 (43).
9. Костицький В.В. Методологічні проблеми кодифікації екологічного законодавства. Філософські, методологічні та психологічні проблеми

права: матеріали II Всеукраїнської науково-теоретичної конференції (Київ, 31 січня 2009 року). Київ: Київський національний університет внутрішніх справ, 2009. С. 78–81.

10. Кишко-Єрлі О.Б. Адаптація екологічного законодавства України до права навколишнього середовища Європейського Союзу. Часопис Київського університету права. 2014. № 3. С. 215-219.